

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK V

DUNAJ, V SREDO, 15. XI. 1950

ŠTEV. 86 (358)

Poslušajte radio Ljubljana

KI ODDAJA ZA
ZAMEJSKE SLOVENCE

VSAKO NEDELJO

OB POL DVANAJSTI URI

Maršal Tito o vprašanjih notranje in zunanje politike

Maršal Tito je dne 6. t. m. sprejel direktorja ameriškega lista „New York Times“ za Evropo Leo Sulzbergerja in mu odgovoril na razna vprašanja. Ker so številni listi objavili poročila o razgovoru deloma v popačeni obliki, objavljamo danes izvirne iz uradnega poročila jugoslovanske tiskovne agencije „Tanjug“.

Najprej je Tito govoril o gospodarskih vprašanjih, predvsem o težavah, ki jih je povzročila letošnja suša, o živilih, ki jih bo Jugoslavija prejela od ZDA ter s tem v zvezi o prometnih razmerah. Na vprašanje, če so železniške zveze med Grčijo in Jugoslavijo spet vzpostavljene, je Tito odgovoril: Železniške zveze niso vzpostavljene, toda ne po naši krivdi. Mi želimo zopetno vzpostaviti, ker bi to imelo koristi za nas. Upamo, da bo to vprašanje z Grčijo kmalu rešeno.

Vprašanje: Grki trdijo, da ovirajo te stvari zaradi grških otrok. Hočete otroke, ki so še tukaj, vrniti?

Odgovor: Naše stališče v tem vprašanju je že znano. Pripravljeni smo vrniti vse otroke, katerih starši so v Grčiji. Prav v teh dneh so v teku ukrepi za vrnitev tistih otrok, katerih starše so ugotovili v Grčiji. Za nas je najboljšo, da uredimo to stvar preko Rdečega križa, ker vodijo kominformistične države proti nam kampanjo, ko trdijo, da vračamo te otroke fašistom in reakcionarjem, medtem ko so njih starši na Češkoslovaškem, v Romuniji in drugih državah. Nimamo nobenega vzroka za drževati teh otrok, ker imamo z njimi samo gospodarske težkoče, kajti za oskrbovati imamo lastnih otrok dovolj.

Vprašanje: Kakšno je vaše stališče do južne meje Jugoslavije in do makedonskega vprašanja, ima Jugoslavija kakšne zahteve glede grške Makedonije?

Odgovor: Če govorimo o makedonski manjšini v Grčiji, ne mislimo na kakšno spremembo južne meje. Nimamo nikakih zahtev po ozemeljskih spremembah, temveč smatramo za potrebno, da bi bile makedonski manjšini v Grčiji priznane manjšinske pravice, kot jih uživajo narodne manjšine v Jugoslaviji.

Vprašanje: Ali je Jugoslavija pripravljena na pogajanja za sklenitev pogodbe z Avstrijo ali Grčijo, da bi bili odnosi s temi državami izboljšani.

Odgovor: To ni nič novega, ker smo povedali že pred daljšim časom. Vsak dan smo pripravljeni, da normaliziramo odnose. Z Avstrijo danes nimamo slabih odnosov in še tisto dnevno izboljšujemo. Glede Grčije pa je močno, da se bodo odnosi v določenem času — upam, da bo to kmalu — normalizirali.

Tito je govoril tudi o tržaškem vprašanju in dejal, da je jugoslovansko stališče v takem nasprotju z italijanskim, da bi trenutno ne bilo priporočljivo, če bi ponovno načeli

to vprašanje, kajti čas bo omogočil pravično rešitev.

Na vprašanje glede oprostitev Stepinca je Tito odgovoril med drugim: Jugoslavija ne želi pogojev v zvezi z osebo, ki se je pregrešila proti tolikim zakonom in ki jo vsa država pozna kot vojnega zločinca. Ko bi pa bilo v interesu mednarodnih odnosov in bi to dopuščal naš notranji položaj, potem bi lahko sklepali o njegovi oprostitvi; vlada mora pa v prvi vrsti upoštevati interese narodov naše države. Obstaja pa možnost in prišel bo čas, ko ne bo več v zaporu.

Vprašanje: Ali drži, kakor nekateri pravijo, da je „Titoizem“ ideologija?

Odgovor: To ne drži in je popolnoma nepravilno, kajti ne obsto-

ja noben „Titoizem“. Mi smo samo dosledni v izvajanju teorij Marksa in Lenina ter se borimo proti revizionizmu. Ne obstoja nobena nova teorija, temveč samo pravilno izvajanje obstoječe teorije, ki jo pa izvajamo v skladu s posebnimi pogoji v naši državi.

Vprašanje: Je Jugoslavija pripravljena staviti vojaške edinice na razpolago OZN proti kakšnemu napadalcu?

Odgovor: To je stvar bodočnosti in konkretnega primera. Ako pa naša država prevzame odgovornost, mora najprej videti, če je stvar aktualna in če odgovarja položaju. O simbolični pomoči pa nismo navdušeni, ker je to slaba politika, ki ni nobenega uspeha.

Nemiri v Nepal

Nepal je majhna država in meji ob Indijo. Dežela ima sicer svojega kralja, toda oblast je v rokah močnega plemena Ranov, ki so leta 1867 sklenili, da bo mesto ministrskega predsednika podedovano samo od potomcev Ranov. Od tega časa je kralj edino še na papirju, kajti Rani imajo ves vpliv v državni upravi in vojski, skoraj vsa obdelana zemlja pa je v posesti okoli 80 družin Ranov.

Zadnji teden so poročali, da je nepalski kralj Tribhuvana pobegnil v Indijo, kjer ga je sprejel ministrski predsednik Pandit Nehru. Zdaj biva v Novem Delhiju kot gost indijske vlade.

V Nepalju obstoja poleg vladne stranke tudi še tako imenovana kongresna stranka, ki pa je prepovedana. Večina njenih pripadnikov prebiva v Indiji in ima tam tudi svoje vojaške čete. Pred nekaj dnevi so te

čete prekoračile na devetih mestih indijsko-nepalsko mejo in prodirajo proti glavnemu mestu Nepala Katmandu.

Nepalska kongresna stranka zastopa podobno kot indijska kongresna stranka demokratična načela ter podpira kralja Tribhavana. Pristaži te stranke širijo med nepalskimi državljani v Indiji proglase s pozivom, da bi deželo osvobodili Ranov in kralju omogočili povratek na prestol.

V pokrajini Birganj je izbruhnila vstaja in je kongresna stranka baje postavila svojo vlado.

Kitajska zavrnila povabilo pred Varnostni svet

Varnostni svet je povabil kitajsko vlado, da bi poslala svoje zastopnike na sejo Varnostnega sveta, kjer bi razpravljali o kitajskih četah v Koreji, toda kitajska vlada je to povabi-

Tibetanska vlada zaprosila OZN za pomoč

Po poročilu indijskega radia je tibetanska vlada protestirala pri Organizaciji združenih narodov proti vkorakanju kitajskih čet in zaprosila OZN za pomoč. Zahteva tibetanske vlade je bila izročena baje 8. t. m., funkcionarji OZN pa izjavljajo, da doslej še niso sprejeli nobene poslanice vlade Dalai Lama. — Položaj v Tibetu je v glavnem še nespremenjen in kitajske čete še vedno prodirajo proti glavnemu mestu Lhasa.

Nov namestnik ameriškega obrambnega ministra

Na predlog ameriškega obrambnega ministra generala Marshalla je bila za njegovega namestnika imenovana Ana M. Rosenberg, ki je delala že večkrat na vladnih položajih. Med drugo vojno je bila kolosebna zastopnica predsednika Roosevelta in pozneje tudi predsednika Trumana v Evropi. Pred imenovanjem za namestnika obrambnega ministra je bila svetovalka za delavska vprašanja.

Načrt za pomoč Koreji sprejet

Gospodarski in socialni svet Organizacije združenih narodov je z glasovanjem o predlogih Glavni skupščini glede pomoči za Korejo s 14 glasovi sprejel celotni načrt za pomoč. Proti načrtu ni glasoval noben zastopnik, medtem ko so se Sovjetska zveza, Češkoslovaška in Poljska vzdržale glasu.

Med razpravo v Glavni skupščini glede korejske pomoči bo šlo predvsem za to, ali bodo prispevek vsake države-članice določili, ali pa prepustili, da bo vsaka država po svojih močeh dala prostovoljne prispevke.

Edvard Kardelj pred Glavno skupščino OZN:

Zvestobo miru je treba dokazati tudi z dejanji

Šef jugoslovanske delegacije na zasedanju Glavne skupščine Organizacije združenih narodov zunanji minister Edvard Kardelj je imel v političnem odboru OZN govor o odstranitvi nevarnosti za novo vojno in utrjevanju miru in varnosti narodov, v katerem je najprej govoril o sovjetskem predlogu za ohranitev miru in poudaril, da sovjetske hegemonistične težnje uničujejo prijateljstvo in sodelovanje med narodi in izpodkopavajo mir. Besede o „prijateljskih odnosih in sodelovanju med narodi“, ki so navedene v predlogu sovjetske delegacije in v utemeljitvi tega predloga, ki jih je dal šef sovjetske delegacije, ne morejo vzbuditi na svetu nikakega upanja vse dotlej, dokler se bo politična praksa predlagateljev samih razvijala v nasprotju s tem načelom.

Govoreč o vojni propagandi, je dejal Kardelj, da je najbolj nevarna

oblika vojne propagande prav tista propaganda, ki ustvarja politično ozračje, v katerem pričnejo ljudje verjeti v neizbežnost vojne, v nujnost reševanja dotičnega položaja z vojno. Tukaj je navedel primer take vojne propagande, ko vzhodnoevropske države s Sovjetsko zvezo na čelu z velikanskim propagandnim aparatom skušajo prepričati svet, da tuje sile grade vojaška oporišča v Jugoslaviji za napad proti Sovjetski zvezi.

Ko je govoril o vprašanju zmanjšanja oborožitve in vprašanju atomskega orožja, je Kardelj dejal, da jugoslovanska delegacija smatra, da sta problem zmanjšanja oborožitve in problem atomskega orožja v današnjem času isti problem ter ga je treba kot takega tudi reševati. Svoboda naroda se namreč lahko uniči

(Dalje na 2. strani)

bilo odklonila, zunanji minister LR Kitajske pa je za to predlagal generalnemu sekretarju OZN Trygve Lie-u, da bi kitajski zastopniki naj sodelovali na seji, kjer bi obravnavali vprašanje „oborožene intervencije ZDA v Koreji“ in vprašanje ameriške „agresije proti Formozi“.

Politični krogi izjavljajo, da pomeni ta korak kitajske vlade „grožnjo zaostrovanju položaja v svetu.“

Trygve Lie o repatriaciji grških otrok

V svojem poročilu o vprašanju repatriacije grških otrok je generalni sekretar Organizacije združenih narodov Trygve Lie omenil tudi razgovore med Mednarodnim Rdečim križem in vladami Jugoslavije, Albanije, Bolgarije, Češkoslovaške, Madžarske, Poljske in Romunije. Trygve Lie je izjavil, da je pri teh razgovorih edino jugoslovanska vlada konstruktivno sodelovala. Govoreč o izgledih glede repatriacije grških otrok je Trygve Lie poudaril, da so izgledi za rešitev tega vprašanja — izvzemši repatriacije otrok iz Jugoslavije — zelo neznačajni. Ob koncu je Trygve Lie izrazil mnenje, da bi morala Glavna skupščina OZN to vprašanje proučevati bolj resno.

Zvestobo miru je treba dokazati tudi z dejanji

tudi brez atomske bombe; neodvisne države so lahko uničene tudi s tanki in opustošene z letalstvom. Gre torej tudi za to, ali hočemo vojno sploh preprečiti, ne pa samo uporabo atomske bombe.

Tovariš Kardelj je nato prešel k vprašanju pakta petih velesil, ki ga je predlagala Sovjetska delegacija. Dejal je, da bi pakt velesil lahko pomenil neposredno izpodkopavanje sistema kolektivne varnosti, ustvarjenega v OZN. V določenih pogojih pa bi tak pakt celo utegnil služiti kot ohranitev za napadalno akcijo proti enemu ali drugemu manjšemu oziroma slabšemu narodu. Posebno je tukaj poudaril: Imamo pakt miru. To je Ustanovna listina Združenih narodov. Mi smo dolžni utrjevati moč in vlogo tega pakta. Znotraj tega pakta je dovolj možnosti, da spravljajo velesile v sklad pred obličjem vseh drugih narodov svoje napore za utrditev miru. Tisto, kar danes potrebuje človeštvo, ki si vroče želi miru — to niso pakti velesil, tisto, kar miroljubni ljudje danes pravijo, to je nekaj drugega. Ti govorite: **dajte narodom svobodo, ne vsiljujte jim svoje volje, pustite jih, da sami odločajo o poti svojega notranjega razvoja, spoštujte načelo enakosti in suverenosti ter opustite politična zastrahovanja in izsiljevanja, politiko groženj in napadalnega pritiska, odrežite se hegemonističnim aspiracijam, prenehajte s politiko gospodarske diskriminacije, prenehajte z metodami hladne vojne!**

To so danes vprašanja, na katerih se preskuša iskrena miroljubnost. Ali lahko pomaga pakt petih velesil? Ne, nasprotno, on lahko celo okrepi vse te oblike pritiska. Tu je samo ena pot: natančno spoštovanje Ustanovne listine OZN in krepitev OZN. V to smer morajo biti predvsem osredotočeni tudi naši napori. Če je treba poleg Ustanovne listine imeti še pakt za zagotovitev

Ljudska univerza v Ljubljani

Ljudska univerza v Ljubljani je letos docela reorganizirala svoje delovanje ter pripravila vrsto predavanj z vseh področij gospodarskega, političnega in kulturnega življenja. Kot osrednja ustanova deluje Centralna ljudska univerza, razen nje pa še rajonske ljudske univerze.

Dosedanja predavanja o Organizaciji združenih narodov, o problemu mednarodnega jezika, predavanja inženirja Keroniča o Ameriki, Lojzeta Udeča o koroškem plebiscitu, Kubanoviča o Parizu v letu 1950 in še druga, so vzbudila pozornost. Enako zanimanje vlada tudi za tečaj jezikov, ki jih ljudska univerza letos prvič prireja.

miru, tedaj mora to biti samo pakt vseh miroljubnih narodov, tako malih kakor velikih, pakt, ki bi pomenil mir za vse narode, mir med velesilami, pa tudi med velikimi in malimi.

Potem ko je govoril tudi o vprašanju guvernerja za Svobodno tržaško ozemlje in poudaril, da imajo sovjetske zahteve po takojšnji uresničitvi določbe mirovne pogodbe glede Trsta očitno v prvi vrsti zelo tesno zvezo s politično smerjo, ki jo Sovjetska zveza sedaj vodi proti Jugoslaviji in da prav zaradi tega ne more biti dvoma, da te sovjetske zahteve nimajo nikake zveze s skrbjo za koristi miru v tem delu sveta, je ob koncu dejal: Čas je, da razumemo, da lahko v sodobni epohi računajo na podporo človeštva samo tiste politične sile, ki bodo tako z besedami kakor z dejanji dokazale svojo zvestobo miru — demokratičnemu miru, izgrajenemu na načelu enakopravnosti mednarodnega sodelovanja.

Jugoslavija o dolžnostih držav v primeru izbruha sovražnosti

Prav tako je imel v političnem odboru OZN zunanji minister Kardelj govor, v katerem je obrazložil jugoslovanski predlog o dolžnostih držav v primeru izbruha sovražnosti. Med drugim je poudaril: Pri tem gre prav za tiste obveznosti, ki mo-

rajo tudi sicer biti praviloma vsebina prvih sklepov organov OZN v primerih, ko izbruhnejo sovražnosti, to je o ustavitvi ognja in o umiku vojaških sil s tujega ozemlja. Namesto da bi organi OZN pozivali k ustavitvi ognja, je treba sprejeti načelo, da so vse države avtomatično in takoj, ko se znajdejo v oboroženem spopadu, dolžne, prvič, izjavi-

Otroci - žrtve vojne

Komisija za znanost, prosveto in kulturo pri OZN (Unesco) se bavi že dve leti z vprašanjem otrok v Evropi, ki so ogroženi zaradi posledic druge svetovne vojne.

Ogromne številke pomoči potrebnih otrok kričijo o grozolah moderne vojne, ki ne prizanaša starčkom, ženam in tudi ne otrokom. Unesco navaja, da je na primer v Nemčiji tretjina otrok, ki nimajo staršev. Število tako imenovanih „premeščenih otrok“ znaša po tem poročilu nekaj milijonov, ki trpijo zaradi zablod svojih roditeljev, ki so zakrivali razne zločine po fašističnih metodah, ko so slepo sledili svojim „führerjem“. Unesco navaja zanemarjeno šolsko vzgojo mladoletnih, ker je vojna razrušila na tisoče šol in so zaradi tega milijoni šoloobveznih otrok zamudili čas šolske vzgoje. V Avstriji je bilo porušenih 640 šol, v Belgiji 271, v Franciji 1500, na Poljskem celo

li, da so pripravljene ustaviti ogenj in, drugič, potrditi to tudi s praktičnimi ukrepi, to je s pristankom na uvedbo premirja, umikom žel s tujega ozemlja in iz tujih teritorialnih voda, oziroma s prenehanjem kršitev zračnega prostora, in to v najkrajšem možnem roku.

Glavna skupščina je jugoslovanski predlog po daljši razpravi sprejela z veliko večino, potem ko so bili sprejeti tudi nekateri dodatni predlogi k jugoslovanski deklaraciji.

6162. Na tisoče otrok je ostalo pohabljenih. V Avstriji je bilo še leta 1947 5454 pohabljenih otrok v oskrbi, v Italiji celo 15.000. Poročilo navaja primer osirotelega otroka, ki je pri nekem bombnem napadu edini med 36 osebami ostal živ, toda je za celo življenje pohabljen. Vsled zanemarjanja otrok brez staršev in razbitega družinskega življenja narašča kriminaliteta pri otrocih in so morali na primer postaviti v Veliki Britaniji pred sodišče 80.000 otrok in predati v polboljševalnice 300.000 mladoletnih.

Tudi te grozotne številke še nezacelejenih ran pretekle strahovite vojne morajo poglobiti v vsakem človeku odpor do vojne in vzbujati zavest o pravicah človeka in narodov in spoznanje, da je napadalna vojna zločin proti človeštvu, proti kateremu se je treba boriti in ga kaznovati.

Jugoslavija z graditvijo socializma prispeva h krepitvi miru v svetu

Proslave Oktobrske revolucije v Ljubljani in drugih jugoslovanskih mestih

Na čast 33-letnice Oktobrske socialistične revolucije so bile po vsej Jugoslaviji velike slovesnosti. Tudi v Ljubljani so se v lepo okrašeni unionski dvorani zbrali prebivalci slovenske prestolnice na proslavi, kateri so prisostvovali tudi organizacijski sekretar CK KPS Lidija Šentjura, člana Politbiroja CK KPS Sergej Kraigher in Ivan Regent, predsednik Prezidijske ljudske skupščine Josip Vidmar in podpredsednik France Bevk, predsednik Ljudske skupščine Ferdo Kozak, podpredsednik vlade LRS dr. Brečelj, člani vlade Zoran Polič, Tomo Brejc, dr. Anton Kržišnik, sekretar mestnega komiteja KPS Matija Maležič, rektor ljubljanske univerze dr. Anton Melik in številni drugi predstavniki oblasti in množičnih organizacij.

Slavnostni govor je imel član CK KPS minister inž. Pavle Žavcar, ki je najprej govoril o veličini same Oktobrske revolucije in o njenem pomenu za narode SZ in za ves svet, o njenem vplivu na milijonske mno-

žice sveta in na samo teorijo marksizma-leninizma ter o rastu moči in ugleda SZ v dobi med obema svetovnjima vojnima, pri čemer se je razvijalo in krepilo tudi mednarodno delavsko gibanje.

Za tem je govoril o borbi delavskega razreda v Jugoslaviji pod vodstvom KP in prikazal, kako se je KP Jugoslavije uspešno posluževala naukov velike Oktobrske revolucije ter je drugo svetovno vojno dočakala izkušena v praktični revolucionarni borbi in prežela s teorijo marksizma-leninizma. Zato je bila tudi sposobna stopiti na čelo vse ljudske borbe za nacionalno in socialno svobodo in je v tej borbi pod vodstvom tov. Tita tudi zmagala. Zmaga ljudske revolucije v Jugoslaviji, ustvaritev FLRJ in uspešna graditev socializma pomenijo zmago osnovnih načel Oktobrske revolucije, potrditev znanstvenih dognanj delavskega razreda ter obogatitev revolucionarne teorije z novimi izkušnjami. Tov. Žavcar je dejal dobesedno: „Ob 33. obletnici Velike oktobrske revolucije s ponosom ugotavljamo, da je bila naša partija v času, ko so Sovjetsko zvezo resno ogrožali fašistični napadalci, v času najtežjih preizkušenj za napredna gibanja vseh narodov in komunističnih partij vsega sveta, sposobna častno izpolniti svojo zgodovinsko vlogo.“

Govornik je nato prešel na odklonen in na izdajstvo načel in naukov znanstvenega socializma od strani voditeljev SZ in vodstev nekaterih komunističnih partij, ki so se hlapčevsko podredile sovjetski hegemoniji. Dejal je, da služi revizionistična teorija voditeljev SZ brezpogojni podreditvi drugih komunističnih partij in socialističnih dežel neomejeni hegemoniji SZ. „Kapitulantska teorija voditeljev onih komunističnih partij, ki hlapčujejo SZ, ker ne zaupajo v sile lastnih ljudskih množic, misleč, da bodo neosvobojenim narodom lahko prinesli svobodo le rdečearmejci na svojih bajonetih, pa slabi udarno silo naprednih gibanj v kapitalističnih državah ter daje

mednarodni reakciji v roke močne argumente in agitacijsko orožje, češ da so komunistične partije podrejene politiki SZ. V času, ko je resno ogrožen mir, se SZ javno odpoveduje in likvidira zunanjo politiko Oktobrske revolucije s tem, da stremi za podrejanjem malih narodov in držav, vodi hegemonistično politiko in predlaga imperialističnim silam sporazumno razdelitev interesnih sfer.“

Ko je tov. Žavcar govoril o odporu mednarodnega naprednega in demokratičnega gibanja proti hegemonistični politiki SZ, je poudaril, da se jugoslovansko vodstvo ni moglo odreči doseženim uspehom in poteptati rezultate ljudske revolucije, odredi se načelom marksizma-leninizma. „KPJ je Leninska partija, tudi danes zvesta načelom internacionalizma, je partija, ki se je kalila v NOB in vodi danes trdo borbo za zgraditev socialistične domovine.“

Tovariš minister je govoril nato, kako se je vodstvo SZ od objave resolucije Informbiroja že povsem razkrinkalo, kako že dve leti in pol širi laži, klevete in izmišljotine o Jugoslaviji in njenem vodstvu, kako je s svojo hegemonistično politiko izgubila v svetu že milijone pristajšev, ki so nekoč verjeli, da je SZ resnična trdnjava miru in mednarodnega socializma.

Ob koncu je govornik dejal, da je ob 33. obletnici Oktobrske revolucije ideja Velikega Oktobra moralna opora narodom Jugoslavije. „V zavesti globoke upravičenosti in potrebe naše borbe, v zavesti, da z graditvijo socializma v naši državi prispevamo h krepitvi miru in demokracije v svetu, v zavesti, da s to borbo krepimo napredne revolucionarne sile v svetu, da ustvarjamo pogoje za enakopravnost in demokratske odnose med vsemi suvereni narodi in državami v svetu, proslavljamo obletnico Velikega Oktobra kot naš praznik,“ je končal tov. Žavcar svoj govor.

Prav tako je bila ob obletnici Oktobrske revolucije slavnostna akademija v Narodnem gledališču v Beogradu, katere so se udeležili številni ministri zvezne in republiške vlade, zastopniki KPJ, mesta Beograd in vseh množičnih organizacij. Slavnostne akademije so bile tudi v Zagrebu, Sarajevu, na Cetinju in v Skoplju.

POUČLJIVE ODDAJE RADIA LJUBLJANA

Vse slovenske starše, ki imajo radioaparate, opozarjamo, da ima radio Ljubljana v svojem programu tudi posebne oddaje za šolarje in dijake nižjih srednjih šol. Te oddaje so zanimive in poučne. Otroci in tudi starejši se lahko pri njih mnogo naučijo in izpopolnjujejo svoje znanje, ki jim ga šola na našem ozemlju ne nudi v slovenskem jeziku.

Novembra moremo še slišati:

dne 17. ob 11.30 in 17.30:

Tibet in Tibetanci

dne 21. ob 10.30 in 15.30:

O lepem vedenju

dne 24. ob 11.30 in 17.30:

Kako so nekoč mislili in kaj sedaj vemo o gibanju Zemlje

dne 28. ob 11.30 in 15.30:

Izpit- v proslavo 29. novembra.

IZKORISTITE TO PRILOŽNOST!

Po naši zemlji

Loga ves. — Meglena koprena pokriva zemljo med Vrbskim jezerom in Dravo in prezgodaj je šla narava k počitku. Na Vseh svetih dan smo stali na pokopališču in se spominjali naših dragih rajnih. Mnogo jih spi tukaj, katere je neizprosna smrt iztrgala prezgodaj iz naše srede in iz srede naše narodne družine.

Spomnili smo se tudi naših trpinov, katera trupla jrohne v mrzli severni zemlji. Ravno ta dan smo posebno mislili nanje, ki so dali svoje življenje polni vere v lepšo bodočnost svojega trpinčenega naroda. Zdaj počivajo kot Maksej Černic v Dachauu, Štefej Pachler v Rastattu... Ne bomo jih nikdar pozabili.

Žalujejo preostali so tudi stali na še svežem grobu Kovačeve matere, ki je nedavno po trudapolnem življenju zatisnila za vedno oči. Pridna in delovna mati je vzgojila svoje otroke v zveste člane našega naroda.

Mislili smo tudi na tovariša Friceja Waceni, ki je utonil v Vrbskem jezeru, in ki smo ga ob obilnem spremstvu njegovih prijateljev položili k zadnjemu počitku v Škofičah. Ničesar mu življenje ni prizaneslo — vse svoje življenje je ostal Slovenec — Slovenec od zibelke do groba.

O gospodarskem sektorju ne moremo nič posebnega povedati. Letina ni bila posebno dobra, le hotelirji, tujerodec na naši obali Vrbskega jezera, se smejejo v pest, kajti letoviščarji so jim prinesli mnogo dobička. Vrba, sosedna naša vas, postaja metropola tujskega prometa.

Tudi mi imamo mnogo slika z Vrbo, več kot nam je ljubo. Naši otroci hodijo namreč tja v šolo, v šolo ponemčevalnico, ki strogo izvaja

svojo „zvišeno“ nalogo germanizacije.

Žal je začasno utihnila naša nekdanja sloveča pesem: „Od jezera do vrh planin“, toda upamo, da se bo poživela, ko bo dograjena lepa in prostorna dvorana, ki jo zida podjetni tovariš Lukej Mesotič.

Pliberk. — V Pliberku so letno štirje živinski in blagovni sejmi. Najpomembnejši sejem je daleč na okoli znani letni sejem v začetku septembra. Takrat, v poznem poletju pride prav mnogo ljudi od blizu in daleč. Pa je letni sejem tako ukoreninjen, da je postal časovni pojem, kot noben drugi. Pogosto lahko slišimo: to ali ono bomo uredili na letni sejem, to se je zgodilo na letni sejem, to je bilo okoli letnega sejma itd.

Pri nas pravijo, da se prične takoj po letnem sejmu jesen. Pri kmečkem delu pride ta ugotovitev prav gotovo prav posebno do izraza. Do letnega sejma mora biti tudi pri najpočasnejšem kmetu pokošena in spravljena otava. Po letnem sejmu se prične takoj mnogovrstno, nujno jesensko delo, ki ga noben kmet ne sme odlagati. Pravočasno je treba navoziti gnoj, preorati njive in spraviti ozimno setev v zemljo. Ajda dozoreva in ne velja, da bi jo želi tri tedne, temveč mudi se, ker vrste krompirja se že belijo po brazdah. Če je letina ugodna, je mati narava v jeseni obdarila pridne roke z mnogovrstnim sadežem in obilnim delom. Višnjevi češplji te vabijo, da bi ugriznil vanje in drevesa polna sadja ti polnijo shrambe in nenehoma škriplje stiskalnice in polni sode domače pijače. Skrbne gospodinje pa skrbijo tudi za vkuhanje in sušenje sadja za dolge zimske mesece.

Ko so po veliki večini poljski pri-

delki pod streho, popipana repa in korenje, spravljeno zelje, je treba hitro še napraviti steljo in drva. Nihče se ne zanese, kdaj bo zapadel sneg, kakor se je to primerilo letos.

Letošnja letina je bila v splošnem slabša kot dobra in bo predvsem primanjkovalo krme. Dobro je obrodil krompir in marsikateri poljedelec bi nekaj izkupil zanj, če bi ga mogli spraviti na trg, kar bi bilo mogoče, če bi bila pametna agrarna politika v državi.

Ko je tedaj naše kmečko delovno ljudstvo pregaralo v trudu in znoju mesece od pomladi, preko poletja in jeseni do novembra, se veseli uspehov svojega dela. Ko pa računa, kako se mu je delo izplačalo, je ta račun vse prej kot razveseljav. Kakor računa dohodke za svoje pridelke, ugotavlja, da se mu delo vedno manj izplača. Razlika med prodajno ceno njegovih pridelkov in kupno ceno potrebščin, ki jih mora nabaviti, je vedno večja. Gene industrijskih izdelkov so v primeri s cenami njegovih pridelkov za plačilno zmogljivost kmeta nevzdržljivi. Nujno bo kmet zaostajal s plačili in lezel v dolgove. Kako naj obleče, recimo, 8 člansko družino? Par novih čevljev vsako leto je treba vsakemu kupiti in povprečno po 200 šilingov mora računati par. To znese 1600 šilingov. Osem oblek povprečno 500 šilingov znese 4000 šilingov, kje je perilo in nešteto vsakdanjih potrebščin? Kako naj plača davke, delavce in socialno zavarovanje, s čim naj nadomesti obrabljeno orodje in popravlja poslopje? In kaj je z nabavo novih strojev za zboljšanje in napredek gospodarstva? Skratka, vsi ti izdatki narastejo v vsote, ki so za malega in srednjega kmeta nazmogljive.

Zveza bivših partizanov Slovenske Koroške

Glavni odbor — Celovec, Salmstr. 6

OBJAVA

Zveza bivših partizanov Slovenske Koroške se je v svoji vlogi z dne 6. septembra 1950 obrnila na finančno ministrstvo s prošnjo, da njene člane — bivše partizane, ki so zaradi svoje protifašistične borbe utrpeli ogromno škodo, oprosti plačevanja zasedbenega davka (Besatzungskostenbeitrag) za leto 1949 in 1950.

Te dni smo od finančne direkcije v Celovcu prejeli pismo, v katerem nam sporoča, da je finančno ministrstvo v tej zadevi odločilo, da splošen popust zasedbenega davka članom Zveze bivših partizanov iz navedenih pogledov ni mogoče. — Vendar se bodo posamezne prošnje posamič reševale in se bo, kjer se bo pokazala potreba, plačanje zasedbenega davka celotno ali delno popustilo. Finančni uradi na Koroškem so bili o tem odloku obveščeni in dobili tozadevna navodila.

V zvezi s tem odlokom opozarjamo vse bivše partizane, ki so dobili predpis za plačilo zasedbenega davka, naj nemudoma napravijo prošnje za popust zasedbenega davka in jih odpošljejo na pristojni finančni urad.

Glavni odbor.

V tem znamenju naraščajoče krize je potekel tudi sejem pretekli ponedeljek. Blaga in oblek je bilo na prodaj dovolj, a kupovali so malo, čeprav ljudje potrebujejo za zimo marsikaj. Prignali so tudi precej živine, ker so vsled pomanjkanja krme prisiljeni znižati stanje živine. Toda ponudbe v cenah so rapidno padle in le zelo malo so prodali. Tako se naseljuje skrb za bodočnost v kmečkih družinah.

Tudi pri nas na deželi že mnogi spoznavajo, da bo treba novih, pravičnih ukrepov za zboljšanje gospodarskega in socialnega položaja delovnega človeka, ne pa takih, kakor so dosedanja zapovrstni pakti o plačah in cenah, ki vedno prizadenejo samo malega človeka, veleposestnika, veletrgovca in špekulantom pa nudijo možnost za še večjo in hitrejšo bogatitev na račun delovnih ljudi.

VLADIMIR NAZOR:

VODA

(9. nadaljevanje)

— Pero! Kaj praviš pa sedaj o našem Vladu?

— Kaj naj bi rekel? Na dež ga bomo pogнали. Premoči naj ga, kar do kože... do kosti.

Da, da. Zaradi njega nam Bog tudi pošilja dež. Predvsem zaradi njega in zanj. Poženimo ga na dež, poženimo ga...

— Čemu pa to? — sem vprašal kar moči nedolžno, čeprav sem razumel smisel njenih besedi.

— Ker bi brez dežja ovenel. Ovenel bi, sinko, prav kakor naše mlade trte v Nerezinah... Da, vse je rečeno. Samo poslušaj!

In prisluskovali smo, kako zunaj pošumeva morje in se veter vedno močneje razvija, v sobo pa vdira svežost, ki naznanja dež.

Mati je spravljala v posteljo najmlajšo sestro in brata; starejši sestri sta pospravljali mizo; jaz pa sem sedel zraven vrat.

In čim dalje sem zrl očeta, tem bolj so bledeli in izginjali izpred mojih oči dogodki tistega dne. Vsi klici, vpitje in pesmi so se izgubljali nekam daleč spričo besedi tega človeka, ki se je še vedno s skoraj mladeniškimi kretnjami sprehajal po so-

bi. Po sreči, ki je sedaj sijala z njegovega obraza in iz vsakega zvoka njegovega glasu, sem bral, koliko je moral pretrpeti tiste dni, ko se je bal, da ga bo suša prisilila, da odreče materi tisto, kar ji je bil le stežka obljubil. Nisem točno vedel, zakaj, toda dozdevalo se mi je, da tudi njega prav kakor mater mori žeja, hujša od žeje velikoselskih kmetov... In vse to največ zaradi mene... Hotel sem sleči k očetu, se mu obesiti za vrat, toda nisem mogel premagati strahu, ki me je obhajal vedno pred tistimi, ki sem jih imel najbolj rad.

Da ne bi sedel kar tako in da bi se čim laže vsega tega otresel, sem poskušal vedrico; postavil sem jo pod žleb, ki je bil nad hišnimi vrati.

Mati je prav takrat prinesla na mizo večerjo in tisto malo vode, kar je je skrivaj dobila od kapitana, ko so padle prve kapljice dežja na našo streho.

Skozi strop, ki je bil samo iz desk, smo dobro slišali, kako štropotajo — spočetka redke, toda debele, nato pa drobnejše in bolj nagosto — potem je začelo enakomerno deževati, posameznih udarcev nisi več slišal, ampak samo neprekinjen, enakomeren šum.

— E, ko bi takole vsaj nekaj časa žel! — se je oglašil oče.

Nad drago je zagrnelo. Grmenje se je razleglo po vsem zalivu, nam se je pa zdelo, da se trese tudi hiša. Šum je prešel v vihiro, v klopot in

bobnenje. Ploha je trajala dolgo, postajala vedno močnejša. Slišali smo, kako kaplja voda skozi staro streho na stropne deske nad našimi glavami. Tu pa tam je kapljalo že okrog nas.

— Strah me je, da bo dežja preveč, — je spregovorila mati.

— Še v klet nam bo prišla voda.

— To kaplja vino v naše sode.

Zlebovi so ropotali in klopotaje požirali težko vodo. Slišati je bilo, kako se voda zliva nizdol po Glavi in teče po uličici ter udarja ob naša vrata. Od časa do časa nam je prihajalo na uho šumenje ko da nekje daleč pada slap.

— Prava povodenj bo!

— Menda ne bož začel tudi ti kakor naš Prerok?

— Toda človek božji...

— Molči. In če bi tudi bilo tako? Samo dolinice bi malo trpele, kjer se tako in tako posebno ne goji trta. Višnje in smokve smo pa tako že obrali... Zato pa samo: poslušaj!

Ploha je ponehala. Hrup okrog hiše pa se nam je zazdel večji. Voda je šumela po Glavi nizdol kot majhen potok; še v hišo nam je malce tekla. Na strehi pa je bilo že precej tiše.

— Kaj je neki to? — vpraša mati, prisluskujoč tistemu oddaljenu šumenju.

— Voda bo, ki teče po klancu iz Male vasi. Iz Konšiljerjeve globeli se naglo spušča proti pristanu. Tam bi bilo lahko tudi kaj malega škode.

— Mama! Naravnost na glavo ti kaplja, pa nič ne čutiš, — sem vzkliznil, sestri pa sta prasnili v smeh.

— Čutim, sinko. Čutim. Toda nalašč se nočem umakniti. Tudi mene naj malo namoči. Bogme, tudi jaz nočem zveneti... Ali ne, Pero? Letos Vlado, prihodnje leto pa ti dve najini golobici. Da nama ne bi podivjali v tej puščavi. In potem vsi. Tudi midva, čeprav sva stara.

— Počasi, žena! Počasi!

— Ti se vedno česa bojiš. Ali vidiš, kako Bog pomaga.

— Tako boječ pa tudi nisem. Toda ne gre, vzeti štirim, da bi dal enemu. Veš, kako je bilo zadnja štiri leta?

— Vem. Toda ne sme se zgoditi, da bi nama sinova postala Koščina in Goljatova tovariša, hčerke pa recimo nekaj podobnega tisti svetnici Liviji!

— Marieta, pusti to! Čemu prav zdaj omenjaš te stvari? Za letos je vse v redu.

— In če ne bi bilo tegale dežja? — vpraša mati.

— Potem bi pa morali še počakati. Da, vsekakor!

Oče vstane in odpre hišna vrata. Dež je skoraj popolnoma jenjal. Samo voda je tekla vsepovsod in šumela. Nebo je bilo črno in zaprto. Oblaki nižji. Vetrja pa od nikoder. Bliskalo se je na vseh straneh. Zrak je pritiskal in dušil. Lotevala sta se nas čuden nemir in tesnoba.

— Pero, kaj praviš?

KAKO NAJ SEDIMO

Švedski kirurg dr. Bengt Akerblom je 25 let proučeval problem sedenja in nato izdelal stol, ki bo marsikoga obvaroval skrivljene hrbtenice, bolečin v križu, ledjih itd. in ki bo verjetno sprožil v industriji pohištva revolucijo. Svoje ugotovitve je objavil v 200 strani dolgi doktorski disertaciji. Redkokdaj je kakšna disertacija vzbudila tak živahen odmev v javnosti kakor Akerblomova knjiga „Stol brez napake“, ki je utemeljena s praktičnimi anatomskimi in fiziološkimi preizkusi in študijami.

Pravilno sedeti, in sicer tako, da se ne utrudimo in da ne dobimo krčev, ni lahko. In v svetu je danes nešteto milijonov ljudi, ki mora pretežni del dneva presedeti po pisarnah. Od svoje rane mladosti smo prav za prav obsojeni, da sedimo in nihče ne bo zanikal, da niso šolske klopi najidealnejše za sedenje. Malo je ljudi, ki se ne bi po večurnem delu, ko vstanejo s svojega stola, utrujeni potegovali in se pritoževali, da jim je zaspala noga ali da jih boli hrbet.

Čim nižji je stol tem udobnejši je

Naj bo jed še tako okusna, vedno si že po prvem obroku kosila, še bolj pa po kosilu zaželimo, da bi sedli v udoben stol. Trdi, neudobni stoli nam grenijo lahko vse življenje in vendar se do danes nobenemu arhitektu še ni posrečilo rešiti problema sedenja.

V muzeju v Kairu je kip, ki predstavlja kralja Chaschemsa, sedečega na prestolu: kolena nižja kot sedež in vsa teža je na stegnih, hrbet je brez opore. Sedež je vodoraven in gladek tako da bi zdrknili naprej, če bi se hoteli nasloniti. Stol izhaja iz dobe 2900 let pred Kistusom in je torej prav tako visok in napačno grajen kakor naši novodobni stoli; torej že tisočletja iste napake.

Jaz pa sedim že štiri ure na Akerblomovem stolu in ne čutim nobene utrujenosti, ki sem jo čutil na drugem stolu, kjer sem sedel prav toliko časa. Ker je Akerblomov stol nizek, sem postavil tudi pisalni stroj nekoliko nižje in prvič se mi je zgodilo, da nisem po dolgem pisanju čutil običajne bolečine v spodnjem delu roke in v hrbtu. Toda ne samo jaz, na tisoče stockholmskih strojepisk, inženirjev, slikarjev, uradnic ter več strokovnjakov v anatomiji in fiziologiji je to potrdilo.

Sedimo previsoko

Ko je neki stockholmski arhitekt hotel Akerblomov princip praktično izvesti, se mu je mizar smejal, češ da so ti stoli prenizki. „Zato pa smo

napravili tudi nižje mize,“ sta odgovorila arhitekt in Akerblom.

Akerblomov stol je le 40 cm visok, 5 cm nižji od običajnih stolov. Sedež ni vodoraven, temveč nagnjen nazaj (kot avtomobilski sedeži), naslonjalo ni navpično, temveč je v spodnji tretjini vzbočeno na vnoter, kar nudi veliko oporo spodnjemu delu hrbtenice in obenem ravnost.

Dr. Akerblom trdi, da sedimo v njegovem stolu udobno lahko v vseh treh osnovnih legah: 1. pri pisalnem stroju, če smo nagnjeni naprej, ker so sproščena ramena in prsni koš, 2. če sedimo ravno, ker imamo oporo ob ledjih, in 3. če smo naslonjeni nazaj, ker imamo oporo v ledjih kakor tudi v hrbtu.

Na Akerblomovem stolu se lahko

prijetno odpočijemo, medtem ko izgubimo na navadnem stolu zdaj tu zdaj tam oporo in se na njem obračamo, da bi našli ugodnejšo lego.

Dolžina, višina in kot sedeža nudijo udobje, ne da bi čutili pritiska v stegnih. Elektromiografski poskusi so dokazali, da daje nazaj nagnjeno naslonjalo več možnosti, da si odpočijemo mišice kot navpično naslonjalo.

Znanstvena priznanja

Akerblom tudi ugotavlja, da so današnji pisarniški stoli še najbolj udobni, kar jih premore tehnika sedenja, medtem ko zanemarjajo stoli po privatnih stanovanjih anatomске zahteve. Tako se mu zde n. pr. naslanjajoči premehki in njih sedež

Vdor v svet najmanjših bitij

Mikroskop, neutromikroskop, elektronski mikroskop

Zanimiv svet najmanjših bitij na svetu — mikroorganizmov — se nam je odprl šele takrat, ko so pred nekaj stoletji na Holandskem zbrusili steklene leče in jih sestavili v primitiven mikroskop. Od takrat se je mikroskop zelo razvil, vendar je njegovo bistvo ostalo neizpremenjeno: od spodaj osvetljen predmet (objekt) odbije svetlobo na lečo (objektiv), ki žarke zbere in zaobrnjeno sliko predmeta močno poveča. To povečano sliko potem gledamo skozi drugo povečevalno steklo (okular). Z modernim mikroskopom moremo že razložiti dve točki, katerih obstoj je enak polovici valovne dolžine uporabljene svetlobe. S tem je postavljena meja za vsak svetlobni mikroskop v teoriji pri nekaj desetstičinkah milimetra, v praksi pa še nekaj preje. S svetlobnim mikroskopom se sicer možnost opazovanja z očesom ogromno poveča — umaknejo pa se opazovanju vsa bitja in predmeti, ki so manjši kot zgoraj označena mera.

Tudi ultramikroskop, ki sta ga sestavila Siedentopf in Zsigmondi, uporablja navadno svetlobo. Zaradi zgoraj označenih meja za opazovanje z navadno svetlobo so pri ultramikroskopu morali opustiti misel, da bi opazovali pravo obliko, n. pr. bolezenskih kali ali najneznatnejših snovnih delcev. Zato nam ultramikroskop služi samo za ugotovitev obstoja teh delcev na sledeč način: v nasprotju z navadnim mikroskopom osvetlimo pri ultramikroskopu mikroorganizme, ki jih hočemo opazovati, skozi poseben sistem leč z močnim in tankim žarkom

svetlobe od strani, torej skoraj vodoravno. Mikroorganizmi odklonijo en del nanje padajoče svetlobe navzgor. Ta odklonjena svetloba pade v mikroskop, skozi katerega moremo sedaj spoznati mikroorganizme kot male svetle ploščice, ne da bi pri tem mogli ugotoviti njih pravo obliko. Na enak način lahko n. pr. s prostim očesom vidimo v zraku plavajoče praške oziroma svetlobo, ki jo odklonijo praški, kadar sveti nanje sonce, če jih opazujemo od strani. Način opazovanja z ultramikroskopom nam je odprl spet nov svet malih bitij in snovnih delcev, ker sedaj moremo ugotoviti njih prisotnost, če so vsaj štiri milijoninke milimetra veliki. Način opazovanja za doščja, če hočemo n. pr. samo ugotoviti gibanje delcev ali če jih hočemo šteti. Vsaj približno lahko tudi sklepamo na velikost delcev po jakosti in množini odklonjene svetlobe.

Z ultramikroskopom so dosegli velike uspehe pri raziskovanju mikroorganizmov in najmanjših snovnih tvorb, zlasti tako imenovanih koloidov, ki so zelo pomembni v mnogih sektorjih kemije in tehnike.

Toda še vedno so ostali mnogi mikroorganizmi in snovni delci, ki so tako majhni, da niti v ultramikroskopu niso ugotovljivi. Vemo, da obstojajo bolezenske klice, ki so še mnogo manjše od bakterij: klice mozaične bolezni tobaka, slinavke in parkljevke ošpic itd. Molekuli, to so najmanjši samostojni, z mehaničnimi sredstvi nedeljivi snovni delci, so še vedno 1000 krat manjši, kot je vidnost v najboljšem svetlobnem mikroskopu.

predse, toda bilo je jasno, da so mu misli nekje daleč.

Na lepem se je zdrznil:

— Vlado! Svetilko poišči.

Ko sem jo prinesel, mi je dejal:

— V Stran gremo.

Vsi smo vstali.

Jaz sem stopal prvi, svetil na pot, oče in sestra pa so šli za menoj.

Dvakrat smo obstali, ker je voda, vsa blatna in polna zemlje, še vedno tekla z Glave, pot pa je bila vsa razrita in pregrajena s kamenjem. Vinograd je ležal pod Glavo, na levi strani Konšiljerjeve dolinice.

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10, telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska Robitschek & Co., Wien VIII., Hernalsergürtel 20. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt 2, Postschließfach 17.

predolg, vendar se je Akerblom omejil na delovni stol.

Posrečilo se mu je, da je točno ugotovil smer težiščnice glede na človeško ogrodje: začel je proučevati stoječo lego in prešel k sedeži legi. Dognal je tudi, da je spodnji del noge pri ženi 40 cm dolg in da ima le malo mož daljši spodnji del noge kot je običajna višina stolov (45 cm). Zato je svojemu stolu odmeril le 40 cm. Razdalja med stolom in mizo znaša le 30 cm; torej mora biti tudi miza 5 cm nižja, da je primerna za njegov stol.

Akerblomova raziskovanja imajo različne avtorite za svojevrstna, kajti doslej ni še nihče vprašanja, kakšni naj bodo stoli, tako znanstveno utemeljili. In najboljše spričevalo so stockholmski profesorji dali Akerblomu s tem, da so za nove predavalnice fiziološkega in anatomskega inštituta nabavili Akerblomove stole. Posamezni tipi Akerblomovega stola so na ogled ljudem, živahno pa je za novimi tipi stola povpraševanje v Ameriki.

U. S.

Znanstveniki so morali torej kreirati popolnoma novo pot. In res jim je uspelo v zadnjih letih, da so povečali vidljivost s posebno pripravo, ki so jo imenovali elektronski mikroskop, na eno desetmilijoninko milimetra.

Uporabiti seveda niso mogli — zaradi prej poudarjene meje vidljivosti z uporabo svetlobnih žarkov — običajnih virov svetlobe, temveč elektronske žarke, t. j. snovne žarke, ki se sestojijo iz bliskovitih silno malih delcev elektrike. Ugotovili so, da se taki elektronski žarki, če vpadajo na predmet, ki ga hočemo opazovati, obnašajo kakor valovni žarki, katerih valovna dolžina je n. pr. pri pospešku elektronov s 75.000 volti za približno 100.000 krat manjša od valovne dolžine vidne svetlobe. Z elektronskimi žarki te vrste mora torej biti možno opazovanje še za mnogo tisočkrat manjše sestavne podrobnosti snovi kot doslej.

Tem teoretičnim razmotiranjem je kmalu sledila praktična preizkušnja, ki je pokazala prav dobre rezultate, čeprav še ne dosegajo vseh teoretičnih možnosti.

Pri navadnem svetlobnem mikroskopu dobimo sliko, ker steklena leča zbere žarke, ki jih opazovani in osvetljeni predmet razprši. Pri elektronskem mikroskopu so morali tudi konstruirati pripravo, ki bi kakor leča zbrala elektronske žarke. Seveda taka naprava nima nikake sličnosti s stekleno lečo.

Elektronski žarki so prav za prav električni tok. Vemo pa, da na smer električnega toka lahko vplivamo z magneti. Sestavili so torej z elektronske magneti nekako „elektronsko lečo“, ki usmeri elektronske žarke na posebno zaslonko, ki žari, ko udarjajo nanjo elektroni in s tem ustvarijo povečano sliko opazovanega predmeta. Sike na zaslonki pa moremo še svetlobno-optično povečati, tako da moremo dobiti skupno več sto tisočkratne povečave.

Z elektronskimi mikroskopi moremo opazovati n. pr. notranjost silno majhnih bakterij in uničevanje teh bakterij po še manjših mikroorganizmih. Prvič so mogli videti v njihovi pravi obliki razne najmanjše kali rastlinskih, živalskih in človeških bolezni, n. pr. črnih koz, ki so bile doslej skrite človeškim očem. Enako so v kemiji dosegli z novim mikroskopom dragocena spoznanja. Tudi v tehniki so se kmalu pričeli posluževati tega novega pripomočka, zlasti v tehniki obdelav površin, v tehniki barvil, saj itd.

S postopnim zboljšanjem prej omenjenih „elektronskih leč“ bodo predvidoma dosegli v kratkem še mnogo boljšo vidljivost in povečavo. Upravičeno moremo pričakovati, da nam bodo znanstveniki kmalu nudili popolno orodje, s katerim bodo zdravniki in tehniki dosegli še nadaljnja pomembna doseganja.

Ni odgovoril. Molčali smo in prisluškovali.

— Zvonovi!

— Zakaj, oče? Zakaj zvoni ponoči? — je vprašala srednja sestra.

— Ljudje se nečesa boje.

— Jaz tudi, oče. Jaz tudi...

Mati jo je potegnila k sebi, začela jo je božati.

Na lepem sem se zdrznil.

Naš maček Moro je stal zraven mene na stopnicah, kjer sem sedel pri vratih. Zvil je hrbet kakor lok, pripognil glavo, nepremično strmel predse in se ves naježil. Dlaka mu je stala pokonci kakor igle. Čuden, joku podoben glas se mu je iztrgal iz grla.

— Naženi ga! Ne morem ga poslušati, — zavpije mati.

Maček pa se ni dal odgnati. Komaj sem ga zapodil malo dalje.

Soparno in zadušno je bilo. Tesnoba je kar rasla.

Nenadoma se je zablisnilo; zagrmelo je zamolklo in močno.

Čakali smo nove plohe.

Nekaj je padlo zviška, toda to ni bil dež. Ko da peketajo konji po Glavi, ko da pada kamenje po naši strehi. Prasketalo je, žvenčalo, pokalo in bobnelo dolgo, brez prestanka, malo popustilo, pa pritisnilo s še večjo močjo, čim je zagrmelo. Nič več ni silila voda čez prag v hišo; okrogli lesketajoči kosi so udarjali ob zid vodnjaka, odskakovali v sobo.

Vsi smo molčali, še premaknili se nismo, kar sapo nam je zaprlo; samo maček je jokal kakor prej in še vedno stal tam zgrbljen in naježen.

To je trajalo nekaj časa; meni se je zdelo, da traja dolgo, hudo dolgo.

Ko je bilo vsega konec, je mati molče stopila v svojo sobo; vselej kadar jo je kaj zelo užalostilo, je legla. Sestri sta umirili mačka, gladeč ga po hrbtu, in gledali očeta, ki je sedel zraven mize in podpiral čelo z desno dlanjo. Gledal je naravnost